

№ 30.

Warszawa, d. 26 lipca 1924 r.

№ 30.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Chmielna 2 m. 6, tel. 114-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką w kraju: Złp. 4 kwartalnie. Nr. pojedynczy gr. 40.

Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY“ bezpłatnie.

**SZWEDZKIE
ŁOŻYSKA
KULKOWE**

S K F

**Warszawa
Kopernika 13
Telefon 12-14**

339

POSIEDZENIE RADY P. Z. P. M.

W poniedziałek d. 28 lipca r. b. o godz. 18 m. 30 w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych (Chmielna 2 m. 5) odbędzie się posiedzenie członków Rady P. Z. P. M. z następującym porządkiem obrad:

1. Zatwierdzenie protokołu posiedzenia Rady z dnia 20-go czerwca r. b.
2. Sprawozdanie Dyrekcji z działalności Związku w ciągu m. czerwca.
3. Sprawozdanie finansowe na 1 lipca r. b.
4. Ukonstytuowanie się Rady: wybory prezesa, 2 wiceprezesów, 4 członków Zarządu i dyrektora zarządzającego.
5. Stan przemysłu w obecnej chwili.
6. Sprawy celne.
7. Sprawa udziału w wystawie polskiej w Konstantynopolu i w II Targach Gdańskich.
8. Przyjęcie nowych członków.
9. Sprawy bieżące.
10. Wnioski członków.

SKARGI DO TRYBUNAŁU ROZJEMCZEGO POLSKO-NIEMIECKIEGO.

Ostateczny termin wnoszenia skarg do Mieszanego Trybunału Rozjemczego Polsko-Niemieckiego upływa d. 1 października 1924 r.

Kompetencje Trybunału, określone przez Traktat Wersalski, są do przejrzania w biurze P. Z. P. M.

Według opinii agenta Rządu Polskiego przy Trybunale, poszkodowani, którzy w drodze restytucji otrzymali swoje maszyny z Niemiec, mogą na podstawie art. 297 Traktatu Wersalskiego dochodzić w drodze akcji przed Mieszanym Trybunałem Rozjemczym odszkodowania od rządu niemieckiego za zużycie i uszkodzenie tych maszyn, o ile może to być stwierdzone dowodami.

PODATEK MAJĄTKOWY.

Ministerstwo skarbu zawiadomiło izby skarbowe okólnikiem z d. 7. VII. 1924 r. NDP 3251/V, że przy pociąganiu do podatku majątkowego osób prawnych zagranicznych z tytułu posiadanych przez nie wierzytelności należy przestrzegać następujących zasad:

1) Wierzytelności osób prawnych zagranicznych, pochodzące z tytułu kredytu krótkoterminowego (wekslowego, towarowego, kredytu na otwartym rachunku i t. p.) o charakterze płynnym i niezwiązane organicznie z nieruchomościami i przedsiębiorstwami, znajdującymi się w Polsce — nie podlegają podatkowi majątkowemu.

2) Do podatku majątkowego winni być pociągnięci wierzyciele zagraniczni (tak osoby fizyczne jak i prawne) tylko z tytułu wierzytelności hipotecznie zabezpieczonych na realnościach położonych w granicach Rzplitej Polskiej.

3) Wypadki wątpliwe należy poddawać decyzji ministerstwa skarbu.

WALNE ZGROMADZENIE CZŁONKÓW ODDZIAŁU WARSZAWSKIEGO P. Z. P. M.

Zwyczajne walne zgromadzenie członków Oddziału Warszawskiego Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych odbyło się w dniu 17 b. m. w lokalu Związku. Po zagajeniu zebrania przez prezesa Oddziału p. Kazimierza Ambrożewicza, który stwierdził prawomocność zgromadzenia, obecni zaprosili na przewodniczącego p. inż. Eugenjusza Lyssego. Porządek dzienny obejmował, po za sprawami natury czysto formalnej, sprawozdanie z działalności Oddziału za rok ubiegły i wybory członków Zarządu. Spodziewając się powrotu z zagranicy przed zebraniem dyrektora zarządzającego P. Z. P. M. inż. S. J. Okolskiego, Prezydium Oddziału umieściło na porządku dziennym sprawozdanie p. Okolskiego z wystawy wszechbrytyjskiej w Wembley pod Londynem. Jakoż istotnie, zapowiedziana pogadanka p. Okolskiego, która wywarła swą siłę przyciągającą na członków Oddziału, zgromadzonych licznie mimo niesprzyjającej pory wakacyjnej, odbyła się, dając słuchaczy barwnym obrazem potęgi przemysłowej imperjum brytyjskiego i podając ciekawe szczegóły natury technicznej.

Między innymi dyr. Okolski zaznaczył z naciskiem przyszłą rolę w przemyśle nowego metalu — żelaza nierdzewiejącego — na który nasi wytwórcy wyrobów metalowych i żelaznych, w szczególności galanterji

metalowej i artykułów użytku domowego powinni zwrócić pilną uwagę, ażeby zawczasu przygotować się do grożącej z tej strony konkurencji. Sprawozdanie p. Okolskiego uzupełnił dłuższem przemówiem p. inż. St. Płuzański, który w sposób wysoce interesujący przedstawił niesłychane bogactwo wystawy i nieszczerzenie kosztów przez poszczególnych wystawców w dziale maszynowym—w szczególności w dziale silników wszelkiego rodzaju i w dziale elektrotechnicznym. Można przypuszczać—mówił p. Płuzański—że wystawa brytyjska, dając obraz życia w kolonjach i ich bogactw naturalnych, ma między innymi także cel uboczny zachęcenia rzesz bezrobotnych, któremi przepełniona jest w chwili obecnej metropolja, do opuszczenia kraju ojczystego i wyjazdu do kolonij.

Dyr. Okolski poprzedził sprawozdanie z wystawy londyńskiej krótkiem sprawozdaniem z przebiegu VI sesji Międzynarodowej Konferencji Pracy, na której był urzędowym reprezentantem Polski z grupy pracodawców, uzupełniając w ten sposób bardzo interesującemi spostrzeżeniami swoje korespondencje, które podaliśmy w № 27 i 29 „P. M.” i których ciąg dalszy podamy w numerach najbliższych.

Sprawozdanie z działalności Oddziału Warszawskiego P. Z. P. M. za rok 1923 złożył dyrektor Oddziału p. M. Chorzewski, zaznaczając, że rok ten był dla Oddziału pomyślny. Ilość zakładów stowarzyszonych w Oddziale pozostała wprawdzie ta sama, obejmując 125 fabryk, ale ilość zatrudnionych robotników wzrosła przeszło o 34%, a mianowicie z 15 132 do 20 326. Sprawozdanie szczegółowe zostało zamieszczone w Roczniku III-im P. Z. P. M., którego druk jest już na ukończeniu.

Po krótkim zreferowaniu przez p. Chorzewskiego stanu przemysłu metalowego na terenie Oddziału Warszawskiego, przystąpiono do wyboru członków Zarządu Oddziału. Rezultatem wyborów było jednomyślne powołanie dotychczasowego Zarządu w całkowitym składzie.

Imienny skład Zarządu Oddziału Warszawskiego Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych podamy w jednym z następnych numerów naszego pisma, po ukonstytuowaniu się Zarządu

W punkcie porządku dziennego, obejmującym sprawy bieżące, p. Chorzewski przedstawił sprawę udziału przemysłu metalowego w wystawie polskiej w Konstantynopolu, w IV Targach Wschodnich we Lwowie i w II Gdańskich Targach Międzynarodowych.

SKALA PODATKU DOCHODOWEGO.

Skala procentowa potrąceń na podatek dochodowy od uposażeń służbowych, która obowiązywała w maju, czerwcu i lipcu, pozostaje w mocy na miesiąc sierpień r. b. (p. „Przemysł Metalowy“ № 17 z r. b.).

NIEDOMAGANIA OCHRONY PATENTOWEJ W POLSCE.

Dowiadujemy się ze sfer interesowanych, że w Urzędzie Patentowym zalega bardzo wiele zgłoszeń o ochronę patentową. Niedostateczny personel Urzędu nie jest w stanie nadążyć z rejestracją zgłoszeń bieżących dla tego, że jest zajęty rejestracją zgłoszeń z lat ubiegłych, których ilość świadomi szacują na kilkadziesiąt tysięcy.

Taki stan rzeczy wyrządza wielką krzywdę wynalazcom polskim, przyczynia się do utrwalenia złej

opinii zagranicą o sprawności państwowych urzędzeń polskich i pozostawia niesumiennym podrabiaczom otwarte pole do nadużyć.

ZAKOŃCZENIE ROKU SZKOLNEGO.

W szkole Towarzystwa Kursów Zawodowych dla pracowników przemysłu metalowego przy ul. Kopernika 28 odbył się dnia 29 czerwca r. b. uroczysty akt zakończenia roku szkolnego, poprzedzony nabożeństwem w kościele św. Marcina. Uroczysty akt rozpoczął się o godz. 12 w południe, wobec przedstawicieli ministerstwa wyznań religijnych i oświecenia publicznego, Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, członków zarządu T. K. Z., profesorów, licznych gości i rodziców słuchaczy.

Uroczystość zagał prezes Zarządu p. Antoni Mencil i zaprosił do stołu przydzielonego przedstawiciela ministerstwa W. R. i O. P. pana Rostkowskiego, przedstawiciela Pol. Zw. Przem. Metal. inż. M. Chorzewskiego, starszego Zgromadzenia Ślusarzy A. Milewskiego, posła na sejm Jana Rudnickiego, p. Konstantego Siarkiewicza i p. Wł. Gostyńskiego senjora.

P. Antoni Mencil streścił historję powstania uczelni, zaznaczając trudne warunki w jakich się rozwijała, wyraził podziękowanie za poparcie ministerstwu W. R. i O. P., magistratowi m. st. Warszawy, Polskiemu Związkowi Przemysłowców Metalowych, urzędowi starszych Zgromadzenia Ślusarzy i wszystkim ofiarodawcom, którzy przyczynili się do prowadzenia tak bardzo potrzebnej uczelni, oddającej wielkie korzyści uczącym się i dostarczającej przemysłowi wyszkolonych pracowników.

Szkoła założona została w 1907 roku i rozwój swój zawdzięcza umiejętnemu kierownictwu i doborym siłom nauczycielskim.

Kierownikiem uczelni jest p. inż. Adam Płocki, a wykłady prowadzone są przez 24 inżynierów, zatrudnionych w przemyśle, mających kontakt z pracownikami.

W roku szkolnym 1923/4 zapisało się na kursy dokształcające 352 słuchaczy, na kursy dla majstrów—63. Przestało uczęszczać w ciągu roku: na kursy dokształcające—147 słuchaczy, na kursy dla majstrów—32. Ukończyło całkowicie kursy dokształcające i otrzymało świadectwa—29 słuchaczy, ukończyło warunkowo—8. Dwusemestralny kurs majstrowski ukończyło całkowicie ze świadectwami 7 słuchaczy, warunkowo 3-ch.

Wydatki na utrzymanie szkoły w roku 1923/4 wyniosły 21.366.159.000 marek pol. i były pokryte w znacznym stopniu przez następujące większe subwencje i ofiary:

Od Min. Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. Mk.	5 307 777 000
„ Polsk. Związku Przem. Metal. „	3 576 500 000
„ Magistratu m. st. Warszawy „	2 520 000 000
„ Urzędu Starsz. Zgrom. Ślusarzy „	392 398 000
„ Różnych firm przem. bank. i t. p. „	671 454 442

Razem Mk. 12 468 129 442

Pozostały niedobór, wynoszący Mk. 8 898 039 558, został pokryty ze składek członkowskich i z wpisów szkolnych od słuchaczy. Wpływy ze wpisów pokryły 1/5 część ogólnych kosztów.

Kończąc sprawozdanie, przewodniczący p. Mencil wyraził podziękowanie kierownikowi kursów p. Adamowi Płockiemu i wszystkim panom nauczycielom za ofiarną pracę, oraz Ministerstwu W. R. i O. P., Magistratowi m. st. Warszawy, Polskiemu Związkowi Przem.

Metalowych i Urzędowi Starszych Zgrom. Slusarzy, za przesłanie nagród dla pilnych słuchaczy, jak: cyrkle i narzędzia pomiarowe z odpowiednimi dedykacjami.

Z kolei zabrał głos kierownik kursów inż. Adam Płocki, przedstawił postępy w naukach i odczytał listy promowanych i nagrodzonych słuchaczy, którym zebrani przy wręczaniu nagród nie szczędzili oklasków.

W imieniu słuchaczy kursów przemawiał p. Eugeniusz Krajczyński, dziękując za zdobytą wiedzę; następnie słuchacze wręczyli kwiaty w dowód wdzięczności Dyrektorowi kursów i Prezesowi Zarządu.

Poseł Jan Rudnicki w gorących słowach przemawiał w imieniu Centr. Tow. Rzemieślniczego. Inż. Maurycy Chorzewski w imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych zachęcał do dalszej nauki i przedstawiał korzyści, jakie nauka daje nie tylko poszczególnym osobom, którzy tę naukę czerpią, lecz także krajowi. W imieniu Związku Rzemieślników Chrześcijan przemawiał p. Jan Piszczatowski, a na zakończenie prezes Zarządu p. Antoni Mencil podziękował zebranym za liczny udział w uroczystym akcie i zaprosił do zwiedzenia wystawy prac słuchaczy w sąsiednich salach.

Wśród kończących całkowity kurs doksztalający zostali odznaczeni nagrodami następujący słuchacze:

- 1) Chmielewski Stanisław nagroda od Magistratu m. st. Warszawy.
- 2) Grodzicki Henryk nagroda od Urzędu Starszych Zgr. Slusarzy.
- 3) Krajczyński Eugeniusz nagroda od Urzędu Starszych Zgr. Slusarzy.
- 4) Tryfon Ryszard nagroda od Urzędu Starszych Zgr. Slusarzy.
- 5) Zdybiewski Henryk nagroda od Minist. W. R. i O. P.

Wśród kończących kurs dla majstrów otrzymali nagrody panowie:

- 1) Kasperek Andrzej od Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.
- 2) Piotrowski Bolesław od Ministerstwa W. R. i O. P.

RYNEK TOWAROWY NA SUROWCE I ARTYKUŁY TECHNICZNE DLA PRZEMYSŁU METALOWEGO.

Ceny hurtowe na surowce i artykuły techniczne dla przemysłu metalowego w dniu 26/VII 1924 r. w złotych (pg. danych S. A. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi“).

a) za 1 tonę franco wagon stacja załadowania:	
Surówka odlewnicza „Chlewiska“ na węglu	Zł. gr.
drzewnym	170.—
Surówka odlewnicza „Stąporków“ № 1	170.—
Witkowicka № 1	178.—
Złom zeliwny (fragment lany)	90.—
Żelazo handlowe krajowe	222.—
Bednarka gorąco walcowana	256.—
Bednarka zimno walcowana	445.—
Walcówka (drut okrągły od 5 $\frac{1}{2}$ do 13 mm.,	
kwadratowy od 5 $\frac{1}{4}$ do 8 mm.)	274.—
Błacha (cena zasadnicza)	282.—
Koks karwiński	48,10
górnos Śląski twardy	39.—
miękki	37,60
Węgiel kowalski myty cieszyński	36,65
dąbrowski gruby	24,50
górnos Śląski gruby	29,60
Cegła ogniotrwała normalna (za sztukę gr. 16)	64.—
kopulakowa	67,50
Gлина ogniotrwała mielona	25.—

Zaprawa szamotowa	32,50
Grafit podwójnie szlamowany	132.—
Kamień wapienny	4.—

Cena blachy ocynkowanej.

Cynkownia warszawska notuje następujące ceny blachy żelaznej ocynkowanej za 100 kg. franco wagon Warszawa:

711×1 422×0,5 mm.	75 zł. — gr.
711×1 422×0,525 mm.	74 „ — „
711×1 422×0,55 mm.	73 „ — „
1 000×2 000×0,5 mm.	77 „ — „
1 000×2 000×0,55 mm.	75 „ — „

Cena odlewów żelaznych.

Podług notowań Grupy V (Odlewni) Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych cena odlewów żelaznych surowych dla Warszawy, aż do odwołania, wynosi od 0,45 do 0,51 złp. za 1 kg. loco fabryka.

Ceny gwoździ i drutu.

„Zjednoczenie Polskich Fabryk Gwoździ i Drutu“ notuje ceny następujące w dn. 24 lipca r. b.

Gwoździe za skrzynkę 16 klg. wagi netto loco magazyn fabryczny (ceny zasadnicze).

	złp. gr.
budowlane od № 26 do № 23.	5 25
drobne od № 15—№ 6 od złp. 5 gr. 40 do 8 00	
Druty za 100 klg. (ceny zasadnicze)	
jasne zwyczajne:	
od № $\frac{2}{3}$ do № 30.	33 00

Druty ocynkowane:

od № $\frac{2}{3}$ do № 30 . . . . . 43 00

Przy zamówieniach mniejszych, aniżeli 50 skrzynek gwoździ, dolicza się do cen zasadniczych 5 $\frac{1}{2}$ %.

Przy zamówieniach mniejszych, aniżeli 500 klg. drutu, dolicza się do cen zasadniczych 10 $\frac{1}{2}$ %.

Centralne biuro sprzedaży Polskich Odlewni Rur w Warszawie ul. Nowy Świat 35 notuje d. 24/VII 1924 następujące ceny orientacyjne, obowiązujące do odwołania: Rury kanalizacyjne i zlewowe . . 42 złp. za 100 kg. Rury wodociągowe . . . . . 46 „ „ 100 „ Fasony o 10 $\frac{1}{2}$ % drożej.

Ceny należy rozumieć franco fabryka. Za ekspedycję i naładowanie dopłaca się 2 $\frac{1}{2}$ %.

Notowania Centralnego Biura Polskich Odlewni Wytobów Emaljowanych, obowiązujące do odwołania.

Cena garnków emaljowanych 48 groszy za 1 kg surowych 40 „ „ 1 „

Do cen powyższych dolicza się 2 $\frac{1}{2}$ % na koszty opakowania i ekspedycji.

Ceny te są zasadnicze przy zamówieniach nie mniej, niż 5 000 kg. Przy ilościach mniejszych pobiera się dopłaty: poniżej 5 000 kg. do 2 500 kg.—3 $\frac{1}{2}$ %; poniżej 2 500 kg.—6 $\frac{1}{2}$ %.

Ceny rozumieją się franco stacja załadowania.

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej

(w złotych po kursie średnim dnia za 1 tonnę metr.)

D a t a	16/7	17/7	18/7	21/7	22/7
Średni kurs waluty	22,64	22,69	22,67 $\frac{1}{2}$	22,75	22,82 $\frac{1}{2}$
Aluminiujm	—	—	—	2798	—
Antymon	—	—	—	1024	1005
Cyna standard	5157	5124	5162	5401	5561
Cynk hutniczy	714	695	712	721	731
Miedź elektrolityczna	1459	1451	1484	1488	1493
standard	1359	1356	1364	—	1402
Olów miękki hutniczy	715	717	732	737	763
Rtęć	—	—	—	8531	8659
Nikiel	—	—	—	3022	—

WYWÓZ MIEDZI ZE STANÓW ZJEDNOCZONYCH

A. P.

Ze sprawozdań angielskiego domu handlowego Brandeis, Goldschmidt & Co przytaczamy ciekawe liczby, dotyczące wywozu miedzi ze Stanów Zjednoczonych Ameryki Półn. do różnych krajów świata. Liczby dotyczą wywozu w miesiącu kwietniu r.b. i oznaczają ilości tonn angielskich (po 1016 kg.)

Niemcy . . .	10 985	Szwecja . . .	1 580
Francja . . .	7 688	Japonja . . .	1 530
Anglja . . .	5 030	Kanada . . .	649
Włochy . . .	4 660	Chiny . . .	620
Belgia . . .	4 125	Hiszpanja . . .	282
Holandja . . .	2 829	Inne kraje . . .	770

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych: Dyrektor Zarządzający inż. **S. J. Okolski**.
REDAKTOR inż. **Maurycy Chorzewski**.

Tow. Akc. J. JOHN w Łodzi

WYRABIA JAKO SPECJALNOŚĆ:

Transmisje i części transmisyjne; **Koła** zębate; **Naprężacze** pasów i t. p. Konstrukcja lekka i solidna; wykonanie wzorowe; minimalne zużycie siły i smarów. Dostawa normalnych części z zapasu.

Tokarki szybkozające, konstrukcji nowoczesnej wykonane najdokładniej, o wysokości kłów 150, 230 i 300 mm i długości toku do 3 metrów. Lby rewolwerowe, lunety, uchwyty samocentrujące. **Imadła** równoległe o szerokości szczęk 100 mm.

Wiertarki słupowe 32 i 40 mm.

Kalandry wszelkiego rodzaju dla przemysłu włókienniczego i papierniczego jak: rolkowe, frykcyjne, wodne, matowe, **finiszowe** prasy nieckowe (Muldenpressen). Wykonanie pierwszorzędne, w niczem nieustępujące najdroższemu zagranicznemu kalandrom. Około 200 kalandrów w ruchu. **Reparacja** walców, obtaczanie, szlifowanie i obijanie bawełną, jutą lub papierem.

Kotły żeliwne oryg. **Strebel'a** do ogrzewań centralnych.

Ruszty ekonomiczne podług własnego systemu i **odlewy** według nadesłanych modeli lub rysunków.

Własne biura sprzedaży:

WARSZAWA

LWÓW

KRAKÓW

POZNAŃ

LUBLIN

GDAŃSK

Jerozolimska 51

Zybkiewicza 39

Basztowa 24

Wąły Z. Augusta 2

Krak.-Przedm. 58

Schüsseldamm 62

Źródła zakupu:

Armatura na parę i wodę:
S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Beczki żelazne:
Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Dźwigniki—łańcuchy:
Bracia Jenike, inż., Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Warsz. Fabr. Masz. windowych „Siła”, Chłodna 5, tel. 47-78.

Garbarskie maszyny:
B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Gwoździarki i ciągariki:
B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Imadła ślusarskie kute:
S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Konstrukcje żelazne:
Inż. Gniazdowski i Janiszewski Sp. Akc. w Lublinie.

* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Konstrukcje żelazne, schody, ciepłarnie:
Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Kotły parowe:
S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Konstrukcje żelazne:
Spółka Akcyjna Zakładów Kolarskich i Mechanicznych „W. Fitzner i K. Gamper” w Sosnowcu.

Kuto lane odlewy:
Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

Kuźnie polowe:
Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Liny stalowe—Drut stalowy:
Bracia Jenike, inż., Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

Lokomobile przemysłowe:
Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

Łańcuchy
Warsz. Fabr. Masz. windowych „Siła”, Chłodna 5, tel. 47-78.

Łańcuchy „Galla”:
Transmisyjne, ciężarowe i rolkowe wszelkich wymiarów. Bracia Mencil, Fabryka Wyrobów Żelaznych, Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

Maszyny rolnicze:
Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

Maszyny ceglarskie:
B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Odlewnie żelaza:
Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Odlewnie żelaza i metali:
S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Okna żelazne:
Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

Prasy ekscentryczne, frykcyjne i balansowe:
B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Prasy, tłoczkarki cierne, mimośrodowe i balansowe:
B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Pędnie:
Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

* B-cia Steinberg i S-ka, w Warszawie Wronia 80.

* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Pompy:
Brandel, Witoszyński i S-ka, Grochowska 37.

Sikawki i narzędzia ogniowe:
Bracia Mencil, Fabryka Wyrobów Żelaznych i Sikawek. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

Suwnice (kran) mostowe, przesuwne, dźwigi pionowe-elektryczne, transmisyjne, ręczne:
Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

* Bracia Jenike, inż. Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

Turbiny wodne syst. Francis'a o wysokim współczynniku pożytecznego działania. L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.

Wagony wąskotorowe osobowe i towarowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Walce młyńskie utwardzone:
St. Weigt i S-ka, Łódź, Senatorska 22, tel. 2-87.

Wiertarnie kolumnowe szybkie:
Najnowsze typu. L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.